

C-kurssi syksy 2009

Päivi Kuuppelomäki

Viikko 1

Kurssin rakenne

- n Luennot: ti 10-12
- n Laskuharjoitukset
- n Ohjausajat
- n Harjoitustyö
- n Kurssikoe
- n Kurssikirja:
Müldner: C for java programmers

Viikkoaikataulu

- n Viikko 1 – kääntäminen, linkitys, tyypit, rakenteet, makrot
- n Viikko 2 – tekstitiedostot, funktiot
- n Viikko 3 – osoittimet
- n Viikko 4 – tietueet ja joukot
- n Viikko 5 – merkkijonot, taulukot
- n Viikko 6 – moduulit ja kirjastot

Laskuharjoitukset ja ohjausajat

- n Molemmat joka viikko
- n Tehtävät tulevat kurssin [www-sivulle](#)
- n Ohjausaikoina osa ajasta opiskellaan uusia asioita ja osan ajasta saa käyttää laskuharjoitusten tekemiseen
- n Kurssin loppupuolella ohjausaikoina saa myös opastusta harjoitustyön tekemiseen

Harjoitustyö

- n Aiheet tulevat saataville ensi viikon lopulla
- n Harjoitustyö palautetaan viimeistään 2. periodin ensimmäisen viikon lopussa

Kurssikoe

- n To 22.10. klo 16-19 saleissa A111, CK112 (TARKISTA!)
- n Tehtävätyypit
  - Laskarien kaltaisia
  - Tee ohjelma
  - "Mitä virheitä oheisessa ohjelmassa"
  - ym.
- n Teemat: osoittimet, tiedostot, taulukot, tietueet, merkkijonot, komentoriviparametrit

C-kielen yleisperiaate:

Ohjelmoija tietää mitä tekee!

- n Kieli ei estä 'hölmöilyjä' – ohjelmoija voi kirjoittaa varsin kryptistä koodia, jos haluaa
- n Huolimattomuusvirheiden etsintään kuluu paljon aikaa
- n Ei olioita, jotka piilottavat rakenteita
- n Osoittimet tärkeä osa kielen käyttöä
- n Sopii koneen läheiseen ohjelmointiin, koska tehokas kääntäminen konekielille osataan
- n Esimerkiksi Linux on ohjelmoitu C:llä

Comparison of C and Java

- u *primitive data types*: character, integer, and real
In C, they are of different sizes,
there is no Unicode 16-bit character set
- u *structured data types*: arrays, structures and unions.
In C, arrays are static
there are no classes
- u *Control structures* are similar
- u *Functions* are similar

Comparison of C and Java

- u Java references are called pointers in C.
- u Java constructs missing in C:
  - packages
  - threads
  - exception handling
  - garbage collection
  - standard Graphical User Interface (GUI)
  - built-in definition of a string
  - standard support for networking
  - support for program safety.

Ohjelmointityyli

- n Pyri kirjoittamaan selkeää koodia ja käytä Java-kursseilla opittua tyyliä
- n Tiiveys ja kryptisyys ei ole itseisarvo ja sillä ei saa lisäpisteitä

```
do {  
  if (scanf("%d", &i) != 1 ||  
      i == SENTINEL)  
    break;  
  if (i > maxi)  
    maxi = i;  
} while (1);
```

```
void show (char *p) {  
  char *q;  
  printf("[ ");  
  for (q=p; *q != '\0'; q++)  
    printf("%c ", *q);  
  printf("]\n");  
}
```

Ohjelmointiprosessi

- n Ohjelman kirjoittaminen
  - sopiva tekstinkäsittelyohjelma tai editori
- n Kääntäminen
  - valitaan oikea kääntäjä
- n Linkitys
  - käännetty ohjelmamoduuli yhdistetään muihin
- n Suorittaminen
  - valmiin ohjelman suorittaminen

Ohjelman kirjoittaminen

n Käytettävän ohjelman on tuotettava *tavallinen tekstitiedosto*.

```
int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
```

n Mahdollisia ohjelmia

- ue: microemacs – toimii komentotulkin sisällä
- xemacs: aukeaa omaan ikkunaansa

n Muista käynnistää komentotulkista komennolla xemacs & niin ei komentotulkki jää suotta varatuksi

- Kate, KEdit, KWrite, Nedit: ainakin nämä tarjolla laitoksen KDE-ympäristössä

n Näiden ohjelmien käyttöä ei kurssilla opeteta

Kääntäminen

Lähdekielinen
tekstiedosto

Kääntäjä

Linkittäjä

Suorituskelppoinen
ohjelma

n Laitoksen Linux ympäristössä on käytössä gcc (myös komento cc toimii)

```
kuuppelo@wrl-130: ~$ which gcc
/usr/bin/gcc
kuuppelo@wrl-130: ~$ ls -l /usr/bin/gcc
-rwxr-xr-x 2 root root 195844 May 26 02:34 /usr/bin/gcc*
kuuppelo@wrl-130: ~$ gcc -dumpversion
4.1.2
```

gcc --help

Usage: gcc [options] file...

Options:

- pass-exit-codes Exit with highest error code from a phase
- -help Display this information
- -target-help Display target specific command line options
(Use '-v --help' to display command line options of sub-processes)
- dumpspecs Display all of the built in spec strings
- dumpversion Display the version of the compiler
- dumpmachine Display the compiler's target processor
- print-search-dirs Display the directories in the compiler's search path
- print-libgcc-file-name Display the name of the compiler's companion library
- print-file-name=<lib> Display the full path to library <lib>
- print-prog-name=<prog> Display the full path to compiler component <prog>
- print-multi-directory Display the root directory for versions of libgcc
- print-multi-lib Display the mapping between command line options and
multiple library search directories
- print-multi-os-directory Display the relative path to OS libraries
- Wa,<options> Pass comma-separated <options> on to the assembler
- Wp,<options> Pass comma-separated <options> on to the preprocessor
- Wl,<options> Pass comma-separated <options> on to the linker
- Xassembler <arg> Pass <arg> on to the assembler
- Xpreprocessor <arg> Pass <arg> on to the preprocessor
- Xlinker <arg> Pass <arg> on to the linker

gcc -help (jatkuu)

-save-temps	Do not delete intermediate files
-pipe	Use pipes rather than intermediate files
-time	Time the execution of each subprocess
-specs=<file>	Override built-in specs with the contents of <file>
-std=<standard>	Assume that the input sources are for <standard>
-B <directory>	Add <directory> to the compiler's search paths
-b <machine>	Run gcc for target <machine>, if installed
-V <version>	Run gcc version number <version>, if installed
-v	Display the programs invoked by the compiler
-###	Like -v but options quoted and commands not executed
-E	Preprocess only; do not compile, assemble or link
-S	Compile only; do not assemble or link
-c	Compile and assemble, but do not link
-o <file>	Place the output into <file>
-x <language>	Specify the language of the following input files Permissible languages include: c c++ assembler none 'none' means revert to the default behavior of guessing the language based on the file's extension

Options starting with -g, -f, -m, -O, -W, or --param are automatically passed on to the various sub-processes invoked by gcc. In order to pass other options on to these processes the -W<letter> options must be used.

Käännetään

n Käännetään

gcc helloworld.c

tai

*gcc -o helloworld *

helloworld.c

n Tässä tehdään

– esiprosessointi

– varsinainen käänös

ja

– linkitys

```
int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
```

n ja näin syntyi
suoritettava
tiedosto

a.out

tai

helloworld

gcc -v helloworld.c

Reading specs from /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/specs

Configured with: ../configure --prefix=/usr --mandir=/usr/share/man --infodir=/usr/share/info --enable-shared --enable-threads=posix--disable-checking --with-system-zlib --enable-__cxa_atexit --disable-libunwind-exceptions --enable-java-awt=gtk --host=i386-redhat-linux

Thread model: posix

gcc version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3)

/usr/libexec/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/cc1 -quiet -v helloworld.c -quiet -dumpbase helloworld.c -auxbase helloworld -version -o /tmp/niklande/cc1k6oOu.s

ignoring nonexistent directory "/usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../i386-redhat-linux/include"

#include "... " search starts here:

#include <...> search starts here:

- /usr/local/include
- /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/include
- /usr/include

End of search list.

GNU C version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3) (i386-redhat-linux)

compiled by GNU C version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3).

GGC heuristics: --param ggc-min-expand=98 --param ggc-min-heapsize=129136

as -V -Qy -o /tmp/niklande/ccQshiJR.o /tmp/niklande/cc1k6oOu.s

GNU assembler version 2.15.90.0.3 (i386-redhat-linux) using BFD version 2.15.90.0.3 20040415

/usr/libexec/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/collect2 --eh-frame-hdr -m elf_i386 -dynamic-linker /lib/ld-linux.so.2 /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../crt1.o /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../crti.o /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/crtbegin.o -L/usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2 -L/usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2 -L/usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../tmp/niklande/ccQshiJR.o -lgcc --as-needed -lgcc_s --no-as-needed -lc -lgcc --as-needed -lgcc_s --no-as-needed /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/crtend.o /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../crtn.o

gcc -ansi -pedantic -Wall

- n Optioilla `-Wall` ja `-pedantic` saa kääntäjän antamaan enemmän varoituksia
- n Optio `-ansi` varmistaa että kääntäjä tekee tulkinnot standardin mukaan

```
gcc -ansi -pedantic -Wall -o helloworld helloworld.c  
helloworld.c: In function 'main':  
helloworld.c:3: warning: implicit declaration of function 'printf'  
helloworld.c:3: warning: incompatible implicit declaration of built-in function 'printf'
```

```
int main (void)  
{  
    printf("Hello world \n");  
    return 0;  
}
```

```
#include <stdio.h>  
int main (void)  
{  
    printf("Hello world \n");  
    return 0;  
}
```

The diagram illustrates the effect of the `-ansi` option. It shows two versions of a C program. The left version is a simple program with an implicit declaration of `printf`. The right version includes `<stdio.h>` at the top, making the declaration explicit. An arrow points from the left code block to the right one, indicating the transformation. Another arrow points from the right code block up to the warning message in the text above, showing that the explicit declaration resolves the warning.

Ohjelmassa useita moduuleja

- n Kukin moduuli, käännösyksikkö, kirjasto omassa tiedostossaan
- n Käännetään erikseen
`gcc -c main.c`
- n Linkitetään yhteen
`gcc -o main.o eka.o toka.o`

Ohjelmassa useita moduuleja

```
/* main.c */  
#include <stdio.h>  
#include "eka.h"  
#include "toka.h"  
int main (void)  
{  
    eka(); toka ();  
    return 0;  
}
```

```
/* eka.c */  
#include <stdio.h>  
#include "eka.h"  
void eka (void)  
{  
    puts(" eka ");  
}
```

```
/* toka.c */  
#include <stdio.h>  
#include "toka.h"  
void toka (void)  
{  
    puts(" toka ");  
}
```

```
/* eka.h */  
  
void eka (void);
```

```
/* toka.h */  
  
void toka (void);
```

```
gcc -c main.c  
gcc -c eka.c  
gcc -c toka.c  
gcc -o ohjelma main.o eka.o toka.o
```

Moduulien kääntäminen – make

- n Käsin pitkien käskyjonojen syöttäminen ei ole järkevää

- n Käytä siis tiedostoa Makefile

- n Suoritettavat komennot ja ohjeet kirjataan säännöiksi tiedostoon

kohde: tarvittavat tiedostot

komento1

komento2

..

komentoy

- n Huomaa, että komennot sisennetään tabulaattorimerkillä – EI välilyönnillä!

makefile

```
gcc -c main.c
gcc -c eka.c
gcc -c toka.c
gcc -o ohjelma main.o eka.o toka.o
```


make

- n Kirjoita tuo makefile vain kerran
- n Käytät sitä useita kertoja

```
# makefile
CC = gcc -ansi -pedantic -Wall
ohjelma: main.o eka.o toka.o
    $(CC) -o ohjelma main.o eka.o toka.o
eka.o: eka.c eka.h
    $(CC) -c eka.c
toka.o: toka.c toka.h
    $(CC) -c toka.c
main.o: main.c eka.h toka.h
    $(CC) -c main.c
```

make --help

Usage: make [options] [target] ...

Options:

- b, -m Ignored for compatibility.
- C DIRECTORY, --directory=DIRECTORY
Change to DIRECTORY before doing anything.
- d Print lots of debugging information.
- debug[=FLAGS] Print various types of debugging information.
- e, --environment-overrides
Environment variables override makefiles.
- f FILE, --file=FILE, --makefile=FILE
Read FILE as a makefile.
- h, --help Print this message and exit.
- i, --ignore-errors Ignore errors from commands.
- I DIRECTORY, --include-dir=DIRECTORY
Search DIRECTORY for included makefiles.
- j [N], --jobs[=N] Allow N jobs at once; infinite jobs with no arg.
- k, --keep-going Keep going when some targets can't be made.
- l [N], --load-average[=N], --max-load[=N]
Don't start multiple jobs unless load is below N.

make --help (jatkuu)

- n, --just-print, --dry-run, --recon Don't actually run any commands; just print them.
- o FILE, --old-file=FILE, --assume-old=FILE
Consider FILE to be very old and don't remake it.
- p, --print-data-base Print make's internal database.
- q, --question Run no commands; exit status says if up to date.
- r, --no-builtin-rules Disable the built-in implicit rules.
- R, --no-builtin-variables Disable the built-in variable settings.
- s, --silent, --quiet Don't echo commands.
- S, --no-keep-going, --stop
Turns off -k.
- t, --touch Touch targets instead of remaking them.
- v, --version Print the version number of make and exit.
- w, --print-directory Print the current directory.
- no-print-directory Turn off -w, even if it was turned on implicitly.
- W FILE, --what-if=FILE, --new-file=FILE, --assume-new=FILE
Consider FILE to be infinitely new.
- warn-undefined-variables Warn when an undefined variable is referenced.

Entä käännöksen jälkeen

- n Meillä on suorituskelpoinen ohjelma, mutta toimiiko se?
- n Kokeillaan ja testataan
- n Etsitään virheitä
  - aputulostukset
  - koodin lukeminen ja miettiminen
  - virheenjäljittimen (debuggeri) käyttö
- n Analysoidaan testien kattavuutta (ei tällä kurssilla -> Ohjelmistojen testaus)
  - Tällä kurssilla riittää ns. savutestaus (eli ohjelman toiminta vaikuttaa näiden testien jälkeen stabiililta)

Testaus

- n Tavoitteena löytää virheitä
- n Mahdollisimman erilaisia syötteitä
- n Saa automatisoida (esim. skriptien tai varsinaisten testityökalujen avulla)
ei kuulu tämän kurssin varsinaiseen asiaan
- n Tällä kurssilla riittää
  - syötteiden oikeat ja väärät arvot
  - tyypilliset raja-arvot syötteissä (-1,0,1)

Aputulostus

- n `printf ("Fnimi: Muuttujan nimi %d \n",
muuttuja);`
- n Pyritään kartoittamaan ohjelman toimintaa virhetilanteessa.
- n Sijoitetaan tulostuslauseet todennäköisimmän virhekohdan ympärille
- n Usein varsinaista virheenjäljitintä kätevämpi tapa muuttujien arvojen tarkasteluun, kunhan virheen sijainnista on joku käsitys etukäteen

Virheenjäljitin gdb

(gdb) help

List of classes of commands:

aliases -- Aliases of other commands

breakpoints -- Making program stop at certain points

data -- Examining data

files -- Specifying and examining files

internals -- Maintenance commands

obscure -- Obscure features

running -- Running the program

stack -- Examining the stack

status -- Status inquiries

support -- Support facilities

tracepoints -- Tracing of program execution without stopping the program

user-defined -- User-defined commands

n Käännös optiolla -g

core dump

- n Kaatunut ohjelman tuottaa usein tiedoston, jossa on muistin ja rekisterin tila ohjelman kaatumishetkellä (ns. core dump)
- n Näitä voi tarkastella esim. virheenjäljittimellä, jolloin saattaa olla mahdollista katsella muuttujien arvoja ja/tai selvittää missä käskyssä ohjelma oli kaatuessaan.
- n *Tämän opiskeleminen jää kotitehtäväksi*